

Unes muntanyes molt humanes

ENTRE UNA NATURA FERÉSTEGA
TROBEM MONESTIRS, MOLINS,
POBLES DE CONTE I ART RUPESTRE

L'ermita de l'Abellera es troba a 2 km de Prades. Segons la tradició, la imatge de la marededéu va ser trobada per un pastor entre les branques d'una alzina voltada de ruscós d'abelles.

A les muntanyes de Prades els boscos són ben atapeïts. Costa imaginar que algú hi hagi fet vida, aquí dins. Doncs sí, i de manera molt activa: el treball de l'home hi ha modelat molins, marges de pedra seca, basses... I molt abans que la civilització ens engolís amb les seves presses, els rupestres hi pintaven a les balmes. I més tard, els monjos hi van aixecar un monestir imponent. Benvinguts a un patrimoni monumental.

Text **Toni Orensanz**

entre el 1927 i el 1935 i que va titular *Visions de Catalunya*, ho tingué ben clar: "Així com l'horta de Lleida és el poema de l'aigua, les muntanyes de Prades són el poema de la voluntat, de la lluita i de les roques florides. En aquestes muntanyes, l'home és més rei que enlloc i més esclau que enlloc", cosa que té una explicació: "La mà de l'home hi furga sempre aquí; no para mai, estiu i hivern".

Un art rupestre mundial

No sé per on començar. Així que fem-ho pel començament: aquesta presència i activitat humana no és pas recent a les muntanyes de Prades, com és obvi en constatar que aquesta mar de turons, coves, balmes, barrancs i penya-segats concentra una cinquantena de manifestacions d'art

A la serra es registren noves troballes prehistòriques any rere any

rupestre, que, en bona mesura, ja van ser reconegudes el 1998 com a patrimoni mundial per part de la Unesco, en el marc de l'art lleuantí.

Hi ha uns pocs conjunts que són visitables des de fa anys, però el cas és que a les muntanyes de Prades es registren noves troballes prehistòriques any rere any, amb la qual cosa aquest espai natural s'ha anat convertint, sense cap mena de dubte, en una de les concentracions d'art rupestre més importants del país. Generalment, es tracta de manifestacions artístiques que són abstractes, esquemàtiques i, en conseqüència, francament enigmàtiques. El Centre d'Interpretació de l'Art Rupestre de les Muntanyes de Prades, a Montblanc, contribueix a fer-hi una mica de llum.

Des d'una visió estrictament patrimonial, i fent un triple salt mortal a través dels segles, les muntanyes de Prades abracen una altra perla >>>

A la Cova Museu de la Font Major de l'Espluga de Francolí s'han recreat escenes de la vida dels humans que l'han habitat des del neolític fins als ibers. A baix, el poble abandonat de la Mussara. A la pàgina següent, la façana de l'església de Nostra Senyora de l'Assumpció, a Alcover.

En el camí de la vall del Glorieta, al sud-est de les muntanyes de Prades, sentim com corre l'aigua, i el fragor de barranquistes en mode aventura, banyistes a remulla i una collada de caminadors disciplinats i apressats. També ens fixem en un bosc de ribera dens, en un alzinar espès i confiem, si hi ha sort, veure com ens sobrevola algun exemplar d'àliga cuabarrada. Som en plena natura, i qualsevol pot tenir la temptació de pensar i creure que la vegetació esponerosa que ens envolta és filla de centúries virginals, natura feréstega i immaculada.

Però no és ben bé així, perquè en la vall del Glorieta, mentre hi caminem,

també hi veiem les restes antigues de molins paperers, centrals hidroelèctriques ensulades, basses gegantines i, en definitiva, una empremta humana important en forma de patrimoni industrial. I és que, en aquest país nostre, la natura també ha estat cosa, al llarg dels segles, dels homes i les dones, i en aquest sentit les muntanyes de Prades en són una mostra excel·lent, testimoni d'un ric patrimoni humà, en forma d'ermites, monestirs, marges de pedra seca, pobles, llogarets abandonats, art rupestre, torres de defensa i indústries seculars, laborioses i ja extingides.

No és estrany, per tant, que l'escriptor i jurista Joan Santamaria, en un dels reportatges que va escriure

PROPOSTES

Patrimoni a dojo

En un entorn natural i feréstec com són les muntanyes de Prades, també podem fer visites de patrimoni molt interessants.

Vila de Prades i ermita de l'Abellera

Des de l'Oficina de Turisme de Prades s'organitzen diferents visites guiades. N'hi ha una que inclou el nucli històric de Prades i l'ermita de l'Abellera. ☎ 977 86 83 02
📍 www.prades.cat | 8€ per persona.

Centre d'Interpretació de les Muntanyes de Prades. També és l'Oficina de Turisme de Prades. ✉ Muralla, 3. Prades | ☎ 977 86 83 02
📍 www.prades.cat | Accés lliure i gratuït.

Monestir de Poblet. Les hores d'entrada al monestir varien lleugerament cada dia. Per saber-ne l'hora exacta i reserva de guiatges, cal que contacteu amb el monestir. ☎ 977 87 00 89 (ext. 275) | 📍 www.poblet.cat [més informació a la pàg. 106].

Museu de la Vida Rural. Aquest museu de la Fundació Carulla és un espai necessari per intentar comprendre la societat, el temps i l'espai des d'una perspectiva rural, que mira tant el passat com el futur. ✉ Ctra. de Montblanc, 35. L'Espluga de Francolí
☎ 977 87 05 76 | 📍 museuvidarural.cat

Siurana. Preciós poble de cases de pedra que descansa sobre uns cingles espectaculars. Per descobrir-ne els racons més bonics i amb més història, s'hi fan visites guiades, visites teatralitzades i fins i tot tasts de vins. ☎ 977 82 10 00 (Oficina de Turisme)
📍 www.turismesiurana.org

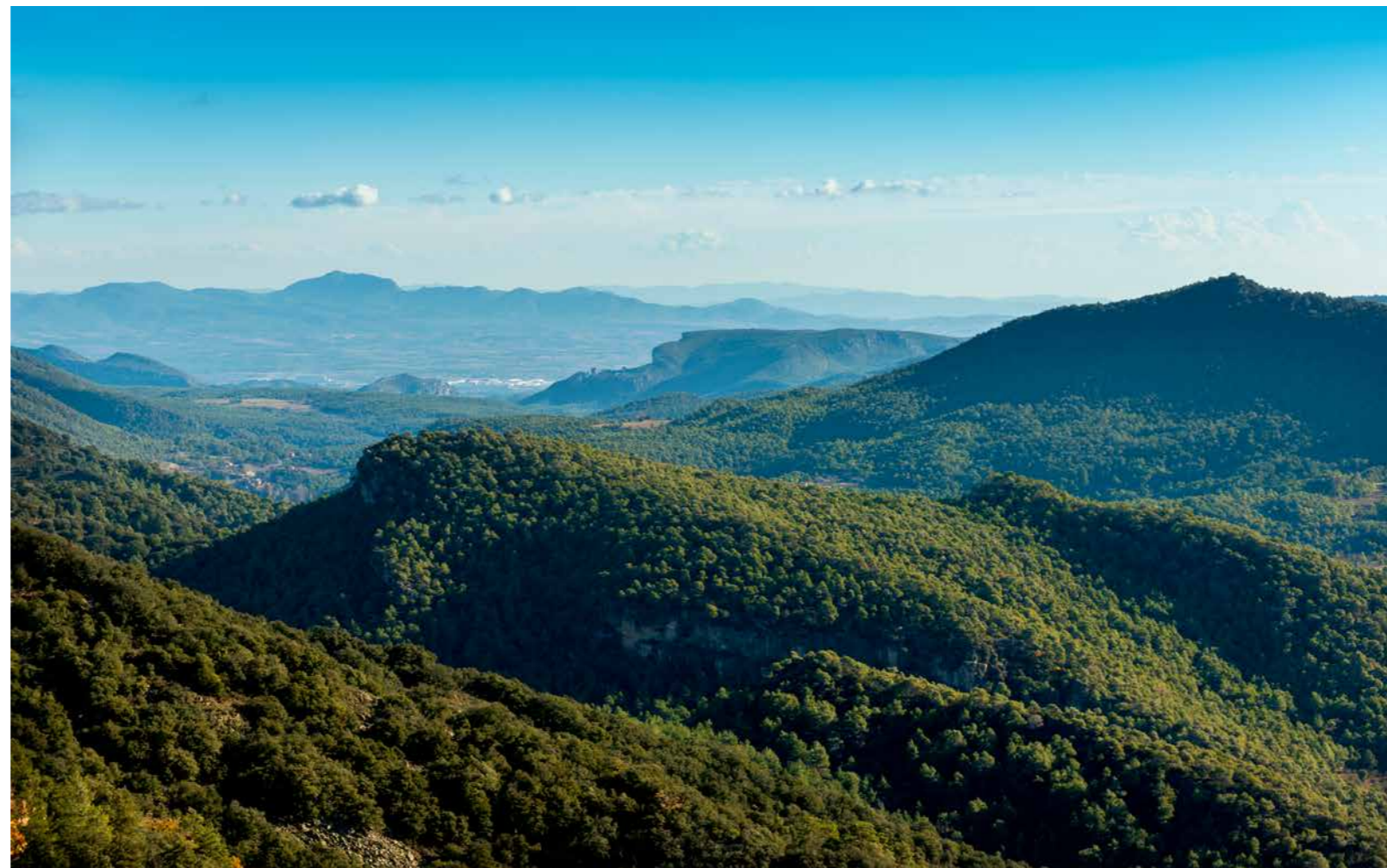
Farena. La petita i bufona església de Sant Andreu corona aquest nucli de carrers costeruts i cases de pedra, recollit i encisador. Pertany al terme de Mont-ral. ☎ 977 76 01 49
📍 www.mont-ral.com

Museu d'Alcover. S'ha convertit en una referència no tan sols per conèixer la història geològica de les muntanyes de Prades, sinó també per la dinamització de visites i rutes per espais com la vall del Glorieta i el seu complex hidràulic. ✉ Costeta, 1-3. Alcover
☎ 977 84 64 52 | 📍 www.museualcover.com

Centre d'Interpretació de l'Art Rupestre
En cap de setmana, les visites al Centre són sempre concertades. Si es vol visitar els jaciments, cal fer reserva a l'Oficina de Turisme de Montblanc (☎ 977 86 17 33). La visita consisteix en una caminada de 4 a 5 hores, amb Rojals com a punt de sortida. ✉ Pedrera, 2. Montblanc
☎ 977 86 21 17 | 📍 www.mccb.cat [més informació a la pàg. 107].

L'ermita de la Mare de Déu de l'Abellera s'alça en una cinglera de 1.020 m d'altitud aprofitant una balma on havien viscut eremites. D'aquí dalt estant, la panoràmica dels boscos de Prades és fantàstica.

RUTA A PEU

De Prades a l'Abellera

L'ermita de l'Abellera, a Prades, és una de les excursions familiars clàssiques de les muntanyes de Prades. I també és un espai literari. "És un indret feréstec, inoblidable. Un corb ha volat cap a les roques ben roges, estranyament corcades per l'erosió", en va escriure Marià Manent, i Joan Perucho va decidir que les seves cendres havien de ser enterrades aquí, "en un dels llocs més bells de Catalunya". L'excursió és d'allò més senzilla: sortim de la plaça Major de Prades, deixem enrere el Portal, travessem la carretera, seguim cap a l'ermita de Sant Antoni. Davant la bifurcació, fem cas de les indicacions: Capafonts (per l'Abellera). Els senyals blancs i grocs d'un petit recorregut (PR) ens fan de guia. Podem demanar la clau de l'Abellera a l'Oficina de Turisme de Prades (☎ 977 86 83 02) o a l'Ajuntament (☎ 977 86 80 18), previ dipòsit d'una fiança de 30€, dels quals 28 són retornats i 2 són destinats a manteniment de l'ermita. ◀

>>> planetària, també distingida com a patrimoni de la humanitat per la Unesco l'any 1991, i alhora joia de l'art medieval català: el Reial Monestir de Santa Maria de Poblet. No ens entretindrem ara en les virtuts ni en la història d'aquest monestir, el conjunt més gran d'Europa de l'orde del Cister, centre neuràlgic de la Catalunya medieval i que encara acull una comunitat de monjos que segueix la regla de l'ora et labora. Ens centrem tan sols en els seus boscos, un paratge

El Reial Monestir de Poblet és el conjunt més gran d'Europa de l'orde del Cister

natural protegit on es van posar els primers fonaments de la gestió forestal al nostre país, a mitjan segle XIX. Uns boscos, els de Poblet, sobreexplotats durant segles, motiu de disputes aferrissades i on l'aprofitament de l'aigua —camp en què els monjos cistercencs eren autèntics experts— ha deixat nombrosos testimonis patrimonials en forma de fonts, cascades i mines, d'on bevien predicadors, carboners, pastors, reis...

Les fotos de Robert Capa

Hi ha passat de tot, al llarg de la història, en aquests boscos, i sense cap necessitat de remuntar-se a l'edat mitjana: Juan Negrín, president de la Segona República, va acomiadar

les Brigades Internacionals a les Masies de l'Espluga, avui dia un alberg, a prop de Poblet, la tardor del 1938, mentre el fotògraf Robert Capa no parava de fer fotos, entre les quals hi ha el cèlebre retrat del soldat amb el puny dret clavat al pòmul de la portada de la novel·la *Soldados de Salamina*.

Però més enllà de les joies artístiques que embadoquen, ja aplaudides i ben reconegudes, les muntanyes de Prades acullen nombrosos testimonis patrimonials en forma d'ermites, esglésies, pobles i petits tresors. Com la

La vila de Prades és vermella, com el gres amb què es va construir l'església

vila de Prades, centre d'estiueig des de fa gairebé cent anys, parcialment fortificada encara, vermella com el gres amb què es va construir l'església i el clos emmurallat arran de la conquesta cristiana.

Com els pobles de Mont-ral i Farena i les seves esglésies d'origen romànic, i els seus nuclis antics, petits, enlairats i empedrats humilment, testimonis dels últims combats contra els sarraïns a Catalunya fa només cosa de 900 anys.

Com la Mussara, a gairebé mil metres d'altitud, un despoblat de restes històriques i màgics, amb una vista impagable i que ens parla de l'extinció de tot un cosmos rural al llarg del segle XX.

Com la freqüentada i acollidora ermita de l'Abellera, o les restes evocadores de l'ermita de les Virtuts. O com Siurana, al Priorat, allà dalt, aspra i ardidada, segons Josep Carner, a l'extrem sud-oest de les muntanyes de Prades, just a l'altra punta del Gorieta, on hem iniciat aquest viatge. ◀

Toni Orensanz. Periodista i escriptor. El seu últim llibre publicat és *El nazi de Siurana* (Ara Llibres, 2016).